

Ужгородський національний університет, Львів – Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 39–41.

3. Забара І. М. Інформаційне суспільство, погляд крізь призму глобальних проблем, викликів міжнародному порядку і впливів на міжнародне інформаційне право / *Per aspera ad astra*. На пошану професора Олександра Григорова до 65-річчя / Київ, Одеса : Фенікс, 2025. С. 276–286.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-48>

**TRADE SANCTIONS AS AN INSTRUMENT
OF INTERNATIONAL PUBLIC ORDER: LEGAL CONSEQUENCES
FOR THE PRIVATE SECTOR**

**ТОРГОВЕЛЬНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОГО
ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ: ПРАВОВІ НАСЛІДКИ
ДЛЯ ПРИВАТНОГО СЕКТОРА**

Zvierieva K. S.

*Doctor of Philosophy
in International Law,
Senior Lecturer, Department
of International, Civil
and Commercial Law,
State University of Trade and
Economics
Kyiv, Ukraine*

Zvereva K. S.

*доктор філософії
з міжнародного права,
старший викладач кафедри
міжнародного, цивільного
та комерційного права,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

Shturmak O. O.

*3rd year student of the Faculty
of International Trade and Law,
State University of Trade
and Economics
Kyiv, Ukraine*

Штурмак О. О.

*студентка III курсу факультету
міжнародної торгівлі та права,
Державний торговельно-економічний
університет
м. Київ, Україна*

В умовах сучасних геополітичних викликів торговельні санкції набули статусу ключового механізму забезпечення міжнародного публічного порядку. Особливе значення має правовий режим санкцій, запроваджений у відповідь на агресію РФ проти України, що став наймасштабнішим в історії міжнародного права. Ці заходи суттєво впливають не лише на міждержавні відносини, але й на діяльність

бізнесу, змінюючи підходи до виконання торговельних контрактів та регуляторної відповідальності. Торговельні санкції мають чітко визначену правову природу, спрямовану на підтримання миру та безпеки. Застосування експортних заборон, ембарго або розрив логістичних зв'язків є юридичною вимогою для держав у відповідь на грубі порушення міжнародного права. Для бізнесу це створює нові вимоги: пріоритет виконання санкційних вимог значною мірою витісняє традиційні комерційні інтереси.

Санкційні режими змінюють структуру глобальних бізнес-комунікацій, примушуючи компанії переглядати свої експортно-імпортні стратегії і забезпечувати неухильне слідування міжнародним вимогам. Крім того, порушення санкційних режимів може спричинити серйозні правові наслідки, включаючи штрафи, санкції щодо самої компанії, а також обмеження доступу до міжнародних ринків. У цьому контексті санкції, схвалені Радою Безпеки ООН відповідно до Глави VII Статуту ООН [3], мають легітимний характер, адже здійснюються від імені всієї міжнародної спільноти. Останні десятиліття показали зростаючу тенденцію до посилення санкційної політики з боку глобальних гравців: США, ЄС, Велика Британія тощо. Це суттєво впливає на світову економіку, змушуючи країни та бізнес пристосовуватися до нових умов і адаптуючись до нового законодавства [1].

За твердженням Д. Коваля та Б. Бернадського, санкції, які спрямовані на економічну ізоляцію або обмеження доступу до ресурсів, нерідко викликають значні наслідки для суспільства. Це проявляється у зміні соціальної динаміки, підвищенні рівня соціальної напруги та трансформації соціальних відносин [2]. На думку науковців Інституту міжнародної економіки США – Г. Хафбаєра, Дж. Шота та К. Еліот, економічні санкції слід розуміти як свідомий, ініційований урядом акт відмови або загрозу відмови від звичних торговельних чи фінансових відносин [6].

Односторонні санкції деконструють засадничі принципи Світової організації торгівлі (СОТ) – насамперед режим найбільшого сприяння та недискримінації, – що призводить до спотворення глобальної конкуренції та обмеження доступу до ринків. Замість універсальної правової системи формується фрагментований торговельний простір, де політична доцільність переважає над нормами міжнародного торгового права. Для СОТ це знижує ефективність міжнародного торгового права як стабілізуючого фактора глобальної економіки.

Односторонні санкції порушують фундаментальні основи Світової організації торгівлі, зокрема принцип режиму найбільшого сприяння та недискримінації, що веде до викривлення глобальної конкуренції та обмеження доступу до міжнародних ринків. Основним засобом

виправдання таких дій часто посиляються на статтю 21 ГАТТ 1994, яка дозволяє країнам відступати від своїх торговельних зобов'язань для захисту ключових інтересів національної безпеки. Однак надмірне використання цього положення спричиняє ризик суб'єктивного трактування міжнародних норм, перетворюючи універсальну систему СОТ на роздроблений і менш прозорий механізм торгівлі.

Регіональні санкції на прикладі обмежень ЄС щодо енергоносіїв РФ (Регламенти № 833/2014 та № 2022/879) [4,5], продемонстрували механізм примусової деформації логістичних ланцюгів. Заборона на імпорт морської сирової нафти та нафтопродуктів призвела до суттєвого падіння доходів агресора, змусивши його до радикальної зміни ринків збуту. Ці заходи підкреслюють, як регіональні об'єднання можуть використовувати колективний ринковий вплив для блокування стратегічних галузей економіки, що прямо корелює з порушенням стабільності енергетичних ринків.

Односторонні санкції США проти Ірану (2018 р.) ілюструють інструмент екстериторіального тиску. Через обмеження фінансових транзакцій та заборону страхування перевезень нафти, експорт Ірану скоротився вдвічі, що спровокувало глибоку рецесію та девальвацію національної валюти. Особливістю цього типу санкцій є примус третіх країн до виконання волі однієї держави під загрозою втрати доступу до світової фінансової системи, що створює значні бар'єри для вільної торгівлі та правову невизначеність для приватного сектора.

Колективні санкції ООН проти КНДР (Резолюції № 1718 (2006), № 2270 (2016), № 2371 (2017)) є найбільш легітимним, проте складним механізмом міжнародного публічного порядку. Секторальні заборони на експорт металів, вугілля та обмеження імпорту нафти спричинили падіння виробництва в країні на 12,9% та зниження реальних доходів населення на 15,3% [6]. Попри високу ефективність у стримуванні військових програм, такі заходи стимулюють адаптацію економіки до тіньових схем та нелегальної торгівлі, що ставить під сумнів універсальність прозорих правил міжнародного торгового права.

У 21 столітті ці заходи набули нових підходів і проявів, що чітко виділилися на тлі російсько-української війни. Цей конфлікт, який триває вже майже тринадцять років, став одним із найсерйозніших викликів для всієї Європи. За даними глобальної бази даних з відстеження санкцій Castellum.AI та звітами МЗС України, станом на серпень 2025 року міжнародне співтовариство запровадило проти російської федерації загалом понад 23 960 обмежувальних заходів. З них левова частка – більше 21 200 санкцій була ініційована після 24 лютого 2022 року, що свідчить про безпрецедентну динаміку санкційного тиску протягом 2022–2025 рр. [7].

Джерело: складено авторами на основі даних [7]

Російська федерація закріпила статус світового лідера у списку підсанкційних країн, випереджаючи Іран (близько 5 200 санкцій), Сирію та Пн. Корею разом узятих за інтенсивністю та обсягом накладених обмежень [7].

Санкційна політика, має подвійний характер: з одного боку, вона виступає засобом захисту міжнародного правопорядку, а з іншого служить інструментом політичного тиску, вступаючи в суперечність із принципами вільної торгівлі. У результаті цього бізнес і держави змушені швидко адаптуватися до нових умов, перетинаючи межі правового поля. За таких обставин ефективність функціонування міжнародної економічної системи залежить від здатності досягти балансу між цілями безпеки та нормами торгового права. Оптимальним рішенням є гармонізація санкційних режимів з правилами СОТ посилення прозорості процесу ухвалення відповідних рішень і вдосконалення процедур з урегулювання конфліктів. Лише узгодження політичних обмежень із принципами справедливої торгівлі сприятиме зменшенню фрагментації глобального ринку та забезпеченню його стабільного розвитку. Торговельні санкції більше не обмежуються сферою державної політики – вони стали інтегрованою частиною міжнародної економічної діяльності. Приватному сектору належить адаптуватися до цих умов, забезпечивши баланс між дотриманням санкційних регуляцій і продовженням ефективної комерційної роботи.

Література:

1. М. Подолін. Міжнародні санкції та їх вплив на український бізнес. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/mizhнародni-sankciyi-ta-yih-vpliv-na-ukrayinskiy-biznes.html> (дата звернення: 14.03.2026).

2. Коваль Д., Бернацький Б. Санкційний довідник: уроки для України з практики іноземного санкційного законодавства

та міжнародного права. Центр прав людини ZMINA. Київ, 2023. 96 с (дата звернення: 14.03.2026).

3. Статут Організації Об'єднаних націй. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#n148(дата звернення: 14.03.2026).

4. РЕГЛАМЕНТ РАДИ (ЄС) № 833/2014 щодо обмежувальних заходів у зв'язку з діями Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні від 31 липня 2014 року. URL:<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/833/oj/eng> (дата звернення: 14.03.2026).

5. РЕГЛАМЕНТ РАДИ (ЄС) № 2022/879 про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 833/2014 щодо обмежувальних заходів з огляду на дії Росії, що дестабілізують ситуацію в Україні від 3 червня 2022 року. URL:<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/879/oj/eng> (дата звернення: 14.03.2026).

6. Мазур, Н. О. (2022). Торговельні санкції як інструмент міжнародного публічного порядку: правові наслідки для приватного сектора. *Юридичний науковий електронний журнал*, (10), 629–633. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/155> (дата звернення: 14.03.2026).

7. Russia Sanctions Dashboard: Consolidated Data as of February 24, 2026 / Castellum.AI. 2026. URL: <https://www.castellum.ai/russia-sanctions-dashboard> (дата звернення: 14.03.2026).